

א.מ. וויסענבערג

מזל-טוב

(א בילד)

דאָס שטעטל רוישט: דער רבי איז פלוצלינג אַוועקגעפֿאַלן – און מען זעט באַשיינפערלעך, פֿון דער ערשטער מינוט אָן, אַז די טויערן פֿון הימל זיינען פֿאַרמאַכט!

עס טראָגן זיך צונויפֿגעמישטע האַרץ-רייסנדיקע קולות. אין טירן פֿון געוועלבלעך שטיין די קרעמערקעס מיט בלאַסע, פֿאַרוויינטע פנימער און קוקן מיט נייגערקע שטילע בליקן אַהין אין עק גאָס אַריין. חוה-גיטל די טעפערקע לויפֿט שטאַרק צעטראָגן, דאָס פנים פֿאַרפֿלאַמט. זי באַגעגנט נאָך אַ ייִדענע און דערציילט עפעס מיט היץ און מאַכט שטאַרק מיט די הענט. און הירשל מלמד לויפֿט, מיטן דין אויסגעצויגענעם העלדזל פֿאַרויס, מיטן אויסגעשטרעקטן קעפל, די הענט אין די הינטערשטע קעשענעס, די דינע, עלנבויגנס זיינען אַפגעשטעלט ווי די פֿליגל ביי אַ דאַרע גאַנדז, וואָס גרייט זיך צו צום פֿליען. און אַ חדר-יינגל, מיט קליינע פֿיסלעך און רויט פֿאַרפֿלאַמטע בעקלעך, מיט בלישטשענדיקע אויגעלעך, לויפֿט אים נאָך פֿון הינטן.

– אין בית-מדרש אַריין! אין בית-מדרש אַריין!

דאָס בית-מדרש איז איבערפֿולט.

מלמדים און תלמידים פֿון אַלע חדרים האָבן זיך אַצינד ווי צונויפֿגעגאָסן אַלע אין איינעם.

אַ ייִד, אַרומגעגאַרטלט מיט אַ רויטער פֿאַטשיילע, שטייט פֿאַרן עמוד און מיט אויסגעשטרעקטע הענט זאָגט ער מיט אַ יאָמערלעך קול „תפילה למשה“ פסוק ביי פסוק. און דער עולם זאָגט נאָך אזוי האַרציק, מיט אזוי פֿיל צער און מיט אַזאַ צערודערטקייט, אַז די

קינדער שטעלן זיך מיט אָפֿענע מיילעכלעך און אויסגעגלאַצטע אויגעלעך... און אָט בײַ דער וואַנט באַהאַלט איינער דאָס פנים אין תהלימל אַרײַן מיט אַ ביטערן קרעכץ און הייבט ווייטער אויף די אויגן צום באַלקן, פֿאַרמאַכט זיי צוריק, און בלייבט שטיין שטיל מיט אַן אויסגעשטרעקטן האַלדז, ווי יצחק צו דער עקידה... און מען זאָגט אַלץ און מען זאָגט, און דעם רביס נאָמען האָט מען שוין געלייגט אויף אַלערליי אופֿנים, לויט ראשי תיבות פֿון די פסוקים, און דער עולם זיפֿצט אָפֿ, און זאָגט ווייטער און זיפֿצט ווייטער.

אין רבינס הויף שטייט מען קעפֿ אויף קעפֿ. דער פראָסטער עולם – שוסטער, שניידער – שטיין מיט אויסגעגלאַצטע שטאַרע אויגן. חסידישע יונגע לײַט דרייען זיך אַרום יעדערער פֿאַר זיך מיט אַראָפֿגעלאָזטע גאַרטל-עקן, וואָס פלאַנטערן זיך זיי פֿאַר די פֿיס. שטיל. איינער רעדט נישט צום צווייטן. מלמדים און תלמידים זײַנען צוריק געקומען פֿון בית-מדרש. די מלמדים שטיין אין אַ באַזונדער רעדל, קוקן זיך איבער, שמועסן עפעס שטיל צווישן זיך... חדר-קינדער, קונדסים און גלאַט יונגען, כאַפֿן זיך אויפֿן פלאַנקען פֿון רבינס סוד, קריכן איבער דאָך פֿון אייז-קעלער און צעלייגן זיך אין דער לענג און אין דער ברייט אַלע מיט די פנימער צום רבינס פֿענצטער... שמשים און איינגייער לויפֿן צעמישט אַרײַן און אַרויס. בחורים, וויללערנער, לויפֿן זיי נאָך און פלאַנטערן זיך פֿאַר די פֿיס. און פֿרעגט מען בײַ וועלכן פֿון זיי, וואָס ער הערט זיך, צעשפרייט ער די הענט, זיפֿצט אָפֿ און אַנטלויפֿט ווייטער. און דאָרט, הינטערן פֿאַדער-הײַזל, שטייט פֿאַררוקט אין אַ ווינקל אַ גאַנצע מחנה ווייבער און קרימען די פנימער און האַלטן די פֿאַרטעכער גרייט אין די הענט צום וויינען... פלוצלינג לאָזט זיך פֿון שטוב אַרויס אַ רעש, אַ יללה, דער עולם גיט זיך אַ ריר – ”דער דאָקטאָר הייסט גאָט בעטן!” – האָט עמעץ אויסגעשרייען פֿון פֿענצטער, דער עולם בלייבט פֿאַרשטיינערט, און די מחנה ווייבער לאָזט זיך אַרויס און שניידט זיך דורך די מענער, וואָס טרעטן זיי אָפֿ דעם וועג. די ווייבער לאָזן זיך מיט אַ יללה אין גאָס אַרײַן. אין גאָס באַהעפֿטן זיך צו דער מחנה נאָך ווייבער גייענדיק אין מאַרק צעטיילן זיך די ווייבער אויף צוויי מחנות, איינע לויפֿט אין שול אַרײַן, די צווייטע – אויפֿן בית-עלמין.

אין מאַרק דרייען זיך אַרום די מענער ווי פֿאַרלוירענע, שווייגנדיקע
שאָף, ביז עס קומט איינער מיט אַן ערגערע בשׁוּרה. דער עולם
בלייבט שטיין פֿאַרגליווערט און ציטעריקע ליפֿן שעפטשען:

– ברוך דיין אמת! ברוך דיין אמת!

און אַצינד איז שוין דער עולם ביי גאָרנישט געבליבן – און האָפֿענונג,
אַן טרייסט... איינס נאָר – צו באַדויערן די רביצין מיט די יתומים
און איבערצוציילן זיי. זיך אליין האָט שוין קהל אָן אַ זייט
אַוועקגעשטעלט, געלאָזט זיך אויף גאָטס באַראָט און זיין גזר-דין
אַנגענומען פֿאַר ליב.

די שמשים זיינען שוין אויף דער פּאָסט אַוועקגעלאָפֿן מיט לאַנגע
אויסגעשטעלטע דעפעשן. דאָס פֿענצטער פֿון חדר וווּ דער רבי איז
געלעגן האָט רויט אויפֿגעפֿלאַמט – און אַ דין קאַלט רעגנדל טריפֿט
פֿון בלייערן פֿאַרפֿאַנצערטן הימל און עס קאַפעט און קאַפעט און
עסן זיך איין אין לייב, אַז די גלידער דרייען זיך צונויף און קאַרטשען
זיך איין. בעלי-מלאכהס שטעלן די קעלנערלעך אויף און טוליען איין
די קעפֿ צווישן די אָרעמס. מלמדים וויקלען זיך מיט רויטע
פֿאַטשיילעס די פנימער ווערן וואָס אַ מאָל פֿינצטערער, בלוער און
איינגעשרומפענער. די ליפֿן ציטערן און די אויגן מרוזשען זיך צו.

און נאָך ביי נאַכט האָבן וועגלעך חסידיש אַנגעהויבן אַנצוקומען פֿון
די אַרומיקע שטעטלעך, און צומאָרגנס איז געווען אַ געפֿאַרעריי – די
גאָסן האָבן נישט גערוט פֿון דראָשקעס און קאַטשן, צו מיטאַג זיינען
שוין אַלע געוועלבן געווען פֿאַרהאַקט און דער גאַנצער עולם האָט זיך
פֿאַרזאַמלט אויפֿן רבינס הויף.

פּלוצלינג האָט זיך דערהערט אַ געשרייעריי אין דער טיר: – מאַכט
אויף!... מאַכט אויף!... – די מטה האָט זיך באַוויזן און דער גאַנצער
עולם האָט זיך אַ ריר געטון.

מען איז אַריין אין בית-מדרש צום הספֿד. איז געוואָרן ענג – אַ
שפּילקע אויף דער ערד נישט צו וואַרפֿן. און קעפֿ אויף קעפֿ איז מען
געשטאַנען, אויסגעמישט מענער און ווייבער, און איבער די טישן און
איבער דעם באַלעמער, אומעטום איז פֿול און שוואַרץ. און די
ברענענדיקע ליכט אין די הענגלייכטער האָבן שרעקלעך היץ

צוגעגעבן. אַלע פנימער זיינען רויט, באַגאַסן מיט שווייס. און די לופֿט שטיקט. עס איז הייס און דומפיק. די מטה האָט זיך אָפּגעשטעלט פֿאַרן ארון-קדוש, און חסידים כאַפֿן זיך איינס דאָס אַנדערע אויף די פלייצעס, וועלנדיק אַריבערדערגרייכן מיט די אויגן איבער די קעפּ. און אַלע הענגען אין דער לופֿט, אַלע איינס אויפֿס אַנדערע און אַלע אין איינעם. אין שטיל איז און אַלעמענס אויגן האָבן זיך איינגעטוטשעט צום סאַמע מיטן... און באַלד האָט זיך אַ דין קולכל דערהערט: „אַ צו גרויס משכון נעמסט דו, גאָט, אונדז צו פֿאַר אונדזערע זינד... האָסט אונדז אַראָפּגעריסן אונדזער כתר התורה, און, בעונותינו הרבים, צוגענומען די צוואַנג, אָן וועלכער מען וועט גאָרנישט קאָנען מאַכן...“

און איז שטיל געוואָרן און צווישן די ווייבער און מיידלעך, מיט טיכלעך אויף די קעפּ ביז אין די האַלבע אויגן פֿאַרשטעלט, איז געוואָרן אַן איינגעהאַלטן געהעשעריי...

די מטה האָט זיך אַ ריר געטון און דער עולם האָט זיך אָנגעהויבן צו פֿאַקן דורך ביידע טירן אַרויס און דורך די אויפֿגעפּראַלטע פֿענצטער.

די גאָס איז שוין געווען געשלאָסן – אַ קייט חסידים פֿון דער זייט און פֿון דער זייט און אַן עולם מיט דער מטה ציט זיך און ציט זיך, ווי איין לאַנגער פּאַס מיט טויזנטער פנימער. און אַ גאַנצן וועג האָט מען פסוקים געזאָגט. און דער זון – דער יורש, איז נאָכגעגאַנגען צוקאַפּנס, אָנגעלענט מיטן שטערן אויף דער מטה און דאָס פנים אין די הענט באַהאַלטן...

אויפֿן גוטן אָרט צווישן די ביימער איז שוין געווען גרייט דאָס קבֿר און דער אָרון. און בשעת קבֿורה האָט מען דעם רבין אין אַפֿענעם קבֿר אַריין „מזל טוב“ אָפּגעגעבן און דער גאַנצער עולם האָט זיך באַלד געווענדט צום זון: „מזל טוב, רבי!...! מזל טוב, רבי!...!“

דאָס קבֿר איז שוין צו; דער נייער רבי האָט קדוש געזאָגט.

און אַ טרייסט און אַ נייע האַפֿענונג האָט אָנגעהויבן צו בליען. די פנימער האָבן זיך צוריק אויסגעלייטערט, און אין די אויגן האָט אַ פרישע אהבה אָנגעהויבן צו שפּראַצן. און אַלע האָבן זיך אַרום דעם

רבין איינגעזאמלט און מיט ליכט אין די אויגן געקוקט, ווי די שכינה
האָט אויף זיין בלאַס פנים גערוט.

אויפן בית-עולם איז שטיל געוואָרן. די ביימער האָבן זיך שטיל
געשאַקלט און „בלחש“ תפילה געזאָגט.

באַאַרבעט און צוגעגרייט פֿון בנימין צדוק, נח מילער, לעאָנאַרד פראַגער,
רפֿאל פֿינקל און אברהם ברוך בערקאָוויץ

Copyright © 2001 Noyekh Miller and Leonard Prager
All Rights Reserved